

16.11.2022
Група №12
Урок №19

ТЕМА УРОКУ: Лірика збірки «З вершин і низин». Загальне уявлення про композицію збірки. Творчість великих майстрів Відродження; символ вічної жіночності, материнства, краси; суперечки про роль краси і користі («Сікстинська мадонна»). Франкова концепція поступу людства, вираження незламного оптимізму («Гімн» («Замість пролога»)).

МЕТА УРОКУ: (формувані компетентності): предметні: літературознавчу: знання композиції збірки «З вершин і низин». пояснення назви основних віршів збірки, характеристика образу «вічного революціонера». аналіз поетичних текстів, висловлення власної думки про актуальність поезії для сучасності; розрізнення засобів художнього вираження в поезіях; ключові: комунікативну: навички роботи в групі, уміння дискутувати з приводу порушених проблем; інформаційну: уміння знаходити потрібну інформацію; емоційну: формування переконання за будь-яких обставин залишатися з народом, його цінностями.

1.Матеріали до уроку:

1.Опрацюйте ст.83-85 у підручнику: Українська література (рівень стандарту):підручник для 10 кл. заклад загальної середн. освіти /Олександр Авраменко.-К.: Грамота, 2019.-256 с.

2.Літературний диктант.

1. Протиставлення людських характерів, обставин, композиційних елементів тощо... (Антитеза)
2. Один із видів повтору (синтаксичного, лексичного, ритмічного, аналогія... (Паралелізм)
3. Повторення у віршованій формі однакових приголосних звуків для підсилення виразності художньої мови... (Алітерація)
4. Інакомовне відображення абстрактного поняття, передане за допомогою конкретного образу... (Алегорія)
5. Слова та вислови, використовувані в переносному смислі (коли ознака одного предмета переноситься на інший)... (Тропи)

3.Законспекуйте матеріал до уроку в робочому зошиті (ГОЛОВНЕ):

«З вершин і низин» – друга збірка творів І. Франка (перша – «Балади і розкази», 1876). Вона мала два видання. Перше, присвячене дружині поета Ользі Хоружинській, вийшло 1887 р. під назвою: «З вершин і низин. Збірник поезій Івана Франка. Накладом автора». Головною частиною тої книжечки, – зазначав автор у «Нарисі історії українсько-руської літератури до 1890 року», – була поема «Панські жарти». Крім цієї поеми, до збірки ввійшло ще 46 поезій – «Гімн», «Веснянки», «Беркут», «Ідеалісти», «Каменярі», цикл «Думи

пролетарія» (3 вірші), 12 сонетів, «Жидівські мелодії» («Самбатіон» та «Пір'я»), тобто тільки незначна частина творів, написаних протягом десяти років (1877 – 1887).

У 1893 р. вийшло друге, значно доповнене видання цієї збірки.

У другому виданні збірка «З вершин і низин» має такі розділи:

перший «De profundis» («З глибини»), що поділяється на цикли: «Веснянки», «Осінні думи», «Скорбні пісні», «Нічні думи», «Думи пролетарія» і «Excelsior!» («Вище!»);

другий розділ — «Профілі і маски», який охоплює цикли: «Поезія», «Поет», «Україна», «Карта любові», «Знайомим і незнайомим», «Зів'яле листя», «Оси»;

третій — «Сонети», що має два цикли: «Вольні сонети» і «Тюремні сонети»;

четвертий — «Галицькі образи»;

п'ятий — «Жидівські мелодії»;

шостий — поема «Панські жарти»;

сьомий — «Легенди».

Збірку відкриває вірш «Гімн» («Вічний революціонер», 1880). Поет оспівує невмирущий революційний дух народів, віковічну боротьбу проти гніту й поневолення, боротьбу «за поступ, щастя й волю».

Тексти збірки друкуються за другим виданням 1893 р. Лише окремі твори («Гімн», «Думка в тюрмі», «Каменярі», «Цар і аскет») подаються за пізнішими публікаціями, що становлять собою досконаліший текст. Усі вірші звірено з автографами (якщо вони збереглися) і з першодруками. Уточнено дати написання творів (адже поет часто ставив їх з пам'яті і тому вони не завжди збігаються із справжніми). І. Франко в 1913 р. у одному з примірників другого видання збірки уточнює дату окремих творів. Цей примірник зберігається в особистій бібліотеці українського радянського літературознавця С. В. Щурата. Дати поставлено в кінці творів, тому в коментарях вони не повторюються. Про дати в автографах говориться лише при їх відмінності від зазначених у збірці.

Заголовки деяких віршів, які І. Франко подав у кінці книжки в змісті, перенесено із змісту до текстів (це стосується, передусім, «Тюремних сонетів»).

4. Запитання для обговорення

Що стало поштовхом до створення збірки «З вершин і низин»? (Закоханість в Ольгу Хоружинську, бо збірка була присвячена саме їй.)

Які цикли віршів входять в збірку? (У збірку входять цикли віршів «Вольні сонети» і «Тюремні сонети»)

Про що говориться в «Вольних сонетах»? (У «Вольних сонетах» Франко говорить, що давня класична форма сонета, цей «тонкий різець Петрарки», у творчості поета-революціонера може бути такою ж грізною зброєю, як і «важкий молот каменярський». Насичений новим ідейним змістом, сонет так

само служить боротьбі за те, щоб... валити панський гніт і царевий».)

□ Що стало основою «Тюремних сонетів»? («Тюремні сонети» — гострий політичний протест проти гнобительського режиму цісарської Австрії — цієї тюрми народів»)

□ Яке визначення мала збірка «З вершин і низин»? (Франкова збірка після «Кобзаря» Тараса Шевченка була другою поетичною книгою, що мала загальноукраїнське значення.)

□ Яким перед читачем постає ліричний герой збірки? (Ліричний герой — борець, революційний провідник — знає реальні шляхи для втілення гуманістичного ідеалу.)

□ З скількох розділів складається збірка І.Франка «З вершин і низин»? (Збірка складається з шести розділів)

□ Що символізує назва збірки «З вершин і низин»? (Назва збірки символічна, зображує процеси і шляхи, що вели людський дух з вершин до низин і навпаки.)

5.Робота над сонетом «Сікстинська Мадонна»

- Прочитайте назву сонету. Як ви її розумієте?

- Як ви думаєте чому автор використав таку назву?

- Чому саме «Сікстинська Мадонна»?

Своє захоплення жінкою-матір'ю, безсмертним полотном Рафаеля

«Сікстинська мадонна» І. Франко висловив у формі сонета. У Мадонні поет вбачає богиню, «райську рожу», і, хоч не знайшов для себе богів на небесах, цій — поклониться, як богині. Краса мадонни не казкова, а земна — щира, добра, ніжна.

А справжнє мистецтво, яким є картина «Сікстинська мадонна» — вічне.

Рафаель Санті (народився 26 чи 28 травня 1483 р.— помер 6 квітня 1520 р.) — великий італійський живописець і архітектор. Славнозвісна картина

«Сікстинська мадонна» зберігається в Дрезденській галереї і вважається кульмінативною у творчості Рафаеля.

Уже в тому, як ставна і вродлива жінка тримає своє дитя, і в лініях покривал є щось цнотливе й щемке, наївне і зворушливе, величне й принадне, що властиве лише матерям, незалежно від їхнього віку.

Картина ніби передає плавні рухи матері з дітям. Покривало, легко надуте вітром, підкреслює рух мадонни до глядача, а тому здається, що намальована жінка лине, пливе назустріч.

У виразі обличчя головної героїні картини — всепрощення, співчуття й готовність до будь-яких випробувань. Зате в рисах обличчя маляти, у складці уст, у міміці — докір і печаль.

Картина була створена на замовлення «чорних монахів» і мала висіти над місцем поховання Юлія II. Тому на полотні проступає образ святого Сікста в папському вбранні, у якому проступають риси представників сім'ї Роверо.

Поява на картині Богородиці й Варвари теж пояснюється тим, що ці дві святі жінки, як вважається в народі, здатні полегшити муки помираючих і супроводжувати їх у рай, якщо ті цього заслужили.

У 1754 році король Август III купив «Сікстинську мадонну» й перевіз картину в Дрезден

6. Аналіз сонету «Сікстинська Мадонна»

Тема сонета: захоплений опис Сікстинської Мадонни з однойменної картини Рафаеля.

Ідея: справжня краса невіддільна від добра; возвеличення матері-жінки; непереборний вплив мистецтва на душу людини.

Художні засоби: «Сікстинська Мадонна»: Тези й антитези, наприклад, «що не богиня ти?» , «Так, ти богиня!» ; епітети «лице небесне» , «райська роже» ; звертання «Так, ти богиня!» ; тропи «І небо і пекло казкою вважати, Та ти й краса твоя — не казка, ні!» , Богів і духів, лиш тебе, богине, Читить буде вічно — тут, на полотні.» Смыслову наповненість і багатозначність образу героя передають лексеми: «боги», «духи», «висота», «небо», «небеса», «лице небесне», «мати»,

Ліричний герой: захоплена красою людина, яка перебуває під сильним впливом мистецтва. Але герой не просто захоплюється Мадонною, а готовий боронити світлий образ, що видно з перших рядків сонету: «Хто смів сказати, що не богиня ти? Де той безбожник». Майже гнівно звучить запитання, що

тільки підтверджує щирість відчуттів. Герой не розуміє, як можна байдуже дивитися на цю картину, для нього це рівносильно байдужості до мистецтва взагалі.

Сонет цікавий за формою, глибокий за суттю. Помітно, що Іван Франко пройнявся італійським мистецтвом, адже тема його твору – картина італійського художника, а форма твору – зароджений в Італії сонет. Подібно до Великих Данте та Петрарки Іван Франко прославляв ідеалізовану жіночність.

7. Аналіз поезії «Гімн»

У 1887 р. І. Франко видав збірку «З вершин і низин». Збірка містить 7 розділів, замість прологу її відкриває програмний вірш «Гімн». Автор створив високохудожній образ «вічного революціонера», що символізує вічний дух неспокою та прагнення свободи, рух уперед, до нового щасливого життя.

Дух, що тіло рве до бою,

Рве за поступ, щастя й волю...

Ідея незламності бажання й пошуків волі і правди, невпинного зростання визвольного руху в рядках вірша підсилена анафорою «ні». Франко глибоко був переконаний, що реакційні сили неспроможні спинити революційного народу, який прагне знищити будь-яку експлуатацію і перебудувати світ на основі соціальної справедливості:

Ні попівські тортури,

Ні тюремні царські мури,

Ані війська муштровані,

Ні гармати лаштовані,

Ні шпійонське ремесло

В гріб його ще не звело.

Тематичною новизною твору стає психологічний та патріотичний драматизм, пафосна напруженість, які вдало поєднуються з логікою, строгістю думок. Саме таке поєднання здається найбільш вдалим для проголошення нових задач, нових демократичних ідей.

Велику роль надавав поет агітаторському слову — рушійній силі в зростанні самоусвідомлення українців як нації. І цей дужий рух передається у вірші низкою дієслів руху — рве, розповився, простується, спішить.

Завершується твір пафосним розгорнутим риторичним запитанням, яке й містить відповідь, сповнену віри й оптимізму. Світлі часи, день свободи неодмінно прийде на Україну.

І де в світі тая сила,
Щоб в бігу її спинила,
Щоб згасила, мов огонь,
Розвидняючийся день?

«Гімн» є кращим зразком політичної лірики, пройнятою мотивами мужності й визвольної боротьби.

8.Д/З Ст. 82 .Вивчити вірш напам'ять (на вибір) .

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

tanita.yar2018@gmail.com

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.